

REIS NAAR HET
**TURKIJE VAN
ATATÜRK**

REISDAGBOEK VAN GERARD VISSERING IN 1928
PRESIDENT VAN DE NEDERLANDSCHE BANK

SAMENSTELLING EN REDAKTIE
MEHMET TÜTÜNCÜ

REIS NAAR HET TURKIJE VAN ATATÜRK IN 1928

Reisdagboek van Gerard Vissering in 1928
President van de Nederlandsche Bank

ISBN 978-90-6921-058-2

Samenstelling en redactie : Mehmet Tütüncü e
Transcriptie en readactionele adviezen : Paul Brood
Voorwoord : Titus F.P. Kramer
met een bijdrage van : Emine Gürsoy-Naskali

Serie Turks Nederlandse Ontmoetingen : nr. 9
Dizi Türk Hollanda Buluşmaları : nr. 9

Deze uitgave kwam tot stand met financiële steun van:
Preventh Ziekteverzuim Verzekeringen
IMK Instituut voor Midden-en Klein Bedrijf
Letseladvies.nl - Ethem Emre

2 Omslagontwerp en grafische vormgeving: Ömer Erdem
email: omerdem@me.com

© Copyright 2025, SOTA All rights reserved. No part of this book may be reproduced, translated, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photo-copying and recording or otherwise, without prior written permission of the publisher and copyright holder.

Uitgever:
SOTA / Research Centre for Turkish and Arabic World
Brabantlaan 26
2101 SG Heemstede Netherlands
Tel: + 31 23 5292883
Email: sotapublishing@gmail.com

INHOUD

1. Voorwoord: Titus F.P. Kramer	4
2. Introductie Gerard Vissering en zijn Reis naar Turkije	6
3. Celal (Bayar) en Turkse Bankensector Emine Gürsoy	28
4. Dagboek van het reis naar Turkije	33-93
26 mei-15 juli 1928 (Nederlands en Turks)	
Türkiye Günlüğü 26 Mayıs 15 Haziran 1928 (Hollandaca ve Türkçe)	
5. Uitgelichte onderwerpen:	
Tokatliyan Restaurant menu en uitnodigingen 7 juni	48
Onderzeeboten van Feyeneoord werf 11 juni	54
Uitnodiging aan Vissering voor bezoek van Atatürk 16 juni	60
Bezoek van Atatürk op 16 juni aan Türkiye İş Bankası	62
Brief van 18 juni 1928 uit Constantinopel (Istanbul)	96
Brief van 23 juni vanuit Angora (Ankara)	99
6. Documenten	
Bespreking met President van Bank of England 24 mei 1928	101
Aankomst van 2 exemplaren van het rapport in Zwitserland	106
Zwitserse Bankpresident Bachmann	107
VOLKENBOND en de schulden van Turkije	113
Briefwisseling Met Ismet Pacha	116
Briefwisseling met Hjalmar Schacht president van Reichsbank	120
Briefwisseling met directeur Verloop van Feyenoord Werf	122
Laatste Briefwisseling met Sami bey in 1931 en 1932	126
7. Korte biografieën van de hoofdrolspelers	132
Sami bey, Celal (Bayar) bey, Adriaan de Jong, Gerard Vissering	
Groninger Dagblad van 29 juni 1928 over bezoek Vissering aan Turkije	137
7. Begrafenis foto en grafsteen van Vissering	139
8. Samenvatting van Reis-journaal naar Turkije	140
Verantwoording illustraties	142
Overlijdensbericht	143

1. VOORWOORD

Dit boek biedt een uniek inkijkje in de reis van Gerard Vissering, destijds president van de Nederlandsche Bank, naar het Turkije van Mustafa Kemal Atatürk in 1928. Gerard Vissering was een van de meest vooraanstaande bankiers en economen van zijn tijd, en zijn invloed reikte ver buiten de Nederlandse landsgrenzen.

Als president van De Nederlandsche Bank van 1912 tot 1931 speelde hij een centrale rol in het stabiliseren van de Nederlandse economie tijdens enkele van de meest turbulente periodes in de 20e eeuw, zoals de Eerste Wereldoorlog en de economische crises die volgden.

Maar Vissering was niet alleen een man van cijfers en economie. Hij was ook een visionair met een brede interesse in internationale betrekkingen, cultuur en politieke hervormingen. Zijn vooruitstrevende kijk op mondiale ontwikkelingen bracht hem in contact met leiders en denkers over de hele wereld. Zijn reis naar Turkije in 1928 was dan ook geen toevalligheid, maar een bewuste stap om betrokken te raken bij de diepgaande veranderingen die dat land onderging onder het leiderschap van Mustafa Kemal Atatürk.

4

Turkije bevond zich in een cruciale fase van zijn geschiedenis, waar het zich losmaakte van het verleden van het Ottomaanse Rijk en koers zette naar een moderne, seculiere natiestaat. Atatürk voerde drastische hervormingen door op het gebied van economie, onderwijs, recht en sociale structuren, en Gerard Vissering werd uitgenodigd om deze veranderingen van dichtbij te aanschouwen en zijn inzichten te delen.

De relatie tussen Vissering en het Turkije van Atatürk was er een van wederzijds respect en wederzijdse nieuwsgierigheid. Atatürk, vastbesloten om zijn land te moderniseren, zocht naar advies en expertise van internationale experts zoals Vissering, die bekend stond om zijn vooruitstrevende ideeën over financiële stabiliteit en economische hervormingen. Vissering, op zijn beurt, was diep gefascineerd door de snelheid en diepgang van de transformaties die Atatürk doorvoerde. Hij zag in Turkije een land dat, net als vele andere opkomende naties, op zoek was naar een manier om economische en politieke stabiliteit te vinden in een snel veranderende wereld.

De reis van Vissering naar Turkije weerspiegelt zijn interesse in meer dan alleen de economie. Hij was een bruggenbouwer, een man die geloofde in de kracht van dialoog en samenwerking tussen landen en culturen. Zijn reisdocumenten en dagboeknotities geven ons een zeldzaam inkijkje in de manier waarop hij Turkije

zag tijdens deze cruciale periode. Dit boek brengt die reis en zijn ontmoetingen met Turkse leiders en intellectuelen opnieuw tot leven en biedt ons een dieper inzicht in de uitdagingen en kansen waarmee Turkije werd geconfronteerd in de late jaren 1920.

In de huidige tijd is de relevantie van dit werk niet te onderschatten. We leven in een wereld waarin globalisering en internationale samenwerking een centrale rol spelen in het vormgeven van de toekomst. Vissering 's reis herinnert ons eraan hoe belangrijk het is om met een open blik naar andere landen en culturen te kijken. Hij was zich bewust van het belang van internationale relaties en de noodzaak om bruggen te bouwen tussen Oost en West, tussen verschillende economische systemen en politieke idealen. Zijn observaties over Turkije zijn niet alleen van historisch belang, maar bieden ook waardevolle lessen voor de hedendaagse wereld, waarin wederzijds respect en begrip tussen naties belangrijker zijn dan ooit.

Als Honorair Consul van Turkije ben ik bijzonder trots om aan dit boek bij te dragen. Mijn eigen band met Turkije is diep geworteld in de traditie van samenwerking tussen onze twee landen, en ik zie dit werk als een voortzetting van die lange en rijke geschiedenis. Vissering 's reis staat symbool voor de belangrijke rol die individuen kunnen spelen in het bevorderen van wederzijds begrip en culturele uitwisseling. Zijn visie en betrokkenheid bij de modernisering van Turkije dienen als een inspiratiebron voor ons allemaal.

5

Ik hoop dat de lezers van dit boek net zoveel waardering zullen hebben voor de reis van Gerard Vissering als ik. Zijn verhaal is niet alleen een belangrijk hoofdstuk in de geschiedenis van Nederland en Turkije, maar ook een krachtige herinnering aan het potentieel van internationale samenwerking om de wereld een betere plek te maken.

Met veel respect en bewondering voor het werk van Gerard Vissering, wens ik u veel leesplezier en inspiratie toe.

Titus F.P. Kramer
Honorair Consul-Generaal van Turkije

2. GERARD VISSERING EN ZIJN REIS NAAR TURKIJE IN 1928

Mehmet Tütüncü

Op 4 juni 1928 komt een onopvallende Nederlander op leeftijd, kalend, met een rond brilletje en een grijze snor, samen met zijn jonge vrouw en zijn assistent met een boot uit Venetië aan in Istanbul.

Hoewel het heel vroeg is (rond 4 uur in de ochtend) wordt hij verwelkomd door vier aanzienlijke heren, allemaal directeuren van de Banque d'Affaires - Türkiye İş

Bankası die hem hebben uitgenodigd om als deskundige een rapport te schrijven over de oprichting van een Turkse Centrale Bank Hij schrijft in zijn dagboek:

Ontvangst allervriendelijkst. Helpen ons wel door pas-controle en douane. Wij rijden naar Pera Palace Hotel, alwaar wij 2e verdieping achter zeer goede hoekappartementen krijgen, salon, slaapkamer, badkamer. Alles oud maar nog zeer goed.

6
Turkije is in 1923 als republiek herrezen uit de assen van het uiteengevallen Ottomaanse rijk. De nieuwe republiek heeft de schulden van haar voorganger overgenomen en heeft geld nodig voor de opbouw van het land. Het blijkt lastig om aan de nodige kredieten te komen op de internationale kapitaalmarkt. Turkije heeft geen eigen banksysteem en is afhankelijk van de Ottomaanse Bank, die nagenoeg volledig in handen is van Engeland en Frankrijk; landen waarmee Turkije in staat van oorlog had verkeer. Totdat Turkije een eigen betrouwbaar banksysteem heeft opgezet zou de Ottomaanse Bank als centrale bank blijven fungeren, tenzij Turkije een eigen nationale staatsbank zou oprichten. Maar hoe kon dat zonder buitenlandse reserves?

De directeur van de net opgerichte Türkiye İş Bankası (Banque des Affaires), de latere president Celal (Bayar) bey, wil deze vraag beantwoord zien door een buitenlandse deskundige. Zijn oog valt op Vissering, die hij heeft leren kennen tijdens een conferentie in Lausanne in 1923, waar hij en Vissering samenwerken om de schulden van de uitgaande Ottomaanse rijk te saneren.

Celal (Bayar) bey zegt over deze ontmoeting in een interview met Mustafa Aysan het volgende:

Turkije is in 1923 als republiek herrezen uit de assen van de uitelkaar gevallemn Ottomaanse rijk. De nieuwe republiek heeft de schulden van zijn voorganger overgenomen en heeft geld nodig voor opbouw van het alnd en het blijkt lastig om aan de nodige kredieten te komen op de internationale kapitaalmarkt. Turkije heeft geen eigen banksysteem en is afhankelijk van de Ottomaanse Bank, die nagenoeg volledig in handen is van Engeland en Frankrijk; landen waarmee Turkije

in staat van oorlog had verkeerd. Totdat Turkije een eigen betrouwbare banksysteem had opgezet zou de Ottomaanse Bank als centrale bank blijven fungeren, tenzij Turkije het eigen nationale staatsbank zou oprichten. Maar hoe kon dat zonder buitenlandse reserves?

Samen met (Bayar) bey) bey krijgt Vissering in 1923 dit voorstel om in goud de Ottomaanse schulden af te betalen van de tafel en het nieuwe Turkije krijgt uitstel van betaling en soepele voorwaarden voor aflossing van schulden. Celal (Bayar) bey is de steun van Vissering niet vergeten.

Deze kennismaking bracht Vissering vier jaar later een uitnodiging voor een bezoek aan Turkije.

Nogmaals, het relaas van Celal (Bayar) bey:

Ik heb Vissering uitgenodigd als voorzitter van de Raad van Bestuur van de Nederlandsche Bank. Hij was een internationale autoriteit. Laat hem ons ook informatie geven over de Centrale Bank. Bovendien heb ik hem namens de bank ingeschakeld, zodat hij dat kon zeggen als hij iets over İsbank te zeggen had. Hij liet ons zeer waardevolle wegen zien. Bovendien schakelde Saracoğlu een tweede- en derdegraads Zwitserse financier in voor Ziraat Bank. Het heeft ook geen waarde. Maar de Vissering die we meebrachten, werd aangesteld en werd gerespecteerd door alle internationale autoriteiten.

Daarom benadert hij hem begin 1928 nogmaals om Turkije uit de nood te helpen. Vissering als de president van De Nederlandsche Bank is een wereldberoemde autoriteit. Hij is een uitstekend econoom met internationale ervaring en bovendien is het bankwezen hem van jongs af aan bijgebracht; zijn vader was minister van Financiën geweest. Hij was president van de Javaanse Bank geweest en had ook China geadviseerd met zijn valuta in 1912. Hij kende dus als geen ander de klappen van de zweep. Hij moet adviseren hoe het Turkse Pond gestabiliseerd kan worden en wat er nodig is om een solide staatsbank op te richten.

De missie van Vissering wordt door buitenlandse medebankiers nauwlettend gevolgd. De Duitsers, de Fransen en de Engelsen volgen de situatie met argusogen en proberen te achterhalen wat Visserings ideeën zijn. Zijn advies kan vergaande financiële gevolgen hebben en het bevalt de internationale bankwereld allerminst dat ze geen controle heeft over de situatie. Hij heeft twee dagen voordat hij afreisde nog een ontmoeting gehad met de Engelse Bankpresident Niemeyer. Hij informeerde hem over zijn bezoek en legde hij uit welke werkzaamheden hij zou uitvoeren. De notitie van de ontmoeting die hij op 24 mei, dat wil zeggen ongeveer twee dagen vóór zijn reis, in Londen had met de Britse president, bevat zeer interessante informatie (opgenomen in de appendix).

Vissering reist op 26 mei af naar Turkije en komt op 4 juni aan in Istanbul. Hij

reist met zijn vrouw¹. Verder neemt hij als medewerker zijn persoonlijke assistent Adriaan De Jong² mee. Vissering wordt met een officieel diner verwelkomd door de vier directeuren van de Is bankasi in het chique restaurant Tokathyan. Celal (Bayar) bey is nog in Parijs en komt een paar dagen later aan. De sfeer is goed en Vissering krijgt carte blanche om de situatie in kaart te brengen.

Drie weken lang voert Vissering besprekingen en controleert hij de boeken van de Turkse staatshuishouding. Er was voor meer dan 160 miljoen Turkse ponden aan biljetten in Turkije in omloop, maar de gouddekking was bij lange na niet hoog genoeg. Het Turkse Pond is in 1928 ten opzichte van het Engelse Pond Sterling bijna negen keer minder waard dan vóór de Eerste Wereldoorlog. Het is onduidelijk hoe Turkije de begrotingen sluitend maakt en dat heeft grote invloed op het vertrouwen van internationale investeerders. Er moet goud gevonden worden, want, zo stelt Vissering, zelfs met inbegrip van de soms eeuwenoude Ottomaanse kroonjuwelen, is er te weinig goud. Er moet nu wel goud gevonden worden om de internationale geldstroom op gang te brengen, maar dat zou Turkije kwetsbaar maken. De Amerikanen willen bijvoorbeeld wel goud lenen in ruil voor oliegaranties en tabaksrechten.

8 Vissering heeft 160 pagina's nodig om de financiële situatie samen te vatten. Hoewel hij de mogelijkheden voor de stabilisatie van het Turkse Pond gunstig beoordeelt, stelt Vissering dat noodgrepen en tijdelijke oplossingen geen soelaas bieden op de langere termijn. Eén van de adviezen is de oprichting van de Centrale Emissie- en Verkeersbank. Hiermee zou ook de circulatie van het geld beter geregeld kunnen worden. Hij berekent dat het een goed idee is om de İş-Bank - de zakenbank die wel in handen is van de Turken - uit te bouwen naar een centrale bank. Er is ervaren personeel en voldoende kennis en middelen. De regering in Ankara is zeer lovend over het rapport. Het is een advies dat de Turkse overheid een stappenplan biedt op weg naar een onafhankelijk en stabiel monetair systeem zonder bemoeienis van de Engelsen en de Fransen. Turkije vraagt Vissering om het rapport geheim te houden, want minister-president Ismet Ismet (İnönü) Pasha wil niet dat de internationale gemeenschap hem in de kaart kan kijken.

1 Geertruida (Truida) Van Krayenhoff van de Leur (23 januari 1892 - 19 september 1977) was de tweede echtgenote van Vissering. Hij was met haar in 1926 getrouwd na het overlijden van zijn eerste vrouw Maria Adrienne Sandberg (17 juni 1865 - 5 maart 1924). Truida was chemisch ingenieur van beroep en 34 jaar jonger dan Vissering. Zij zal de reis naar het oosten fantastisch hebben gevonden. Helaas heeft zij geen aantekeningen nagelaten, wel een menukaart met handtekeningen van haar en andere deelnemers van een diner in Istanbul. (zie p.44-45)

2 De latere professor Adriaan de Jong zie p. 129 voor een korte biografie. Vissering is lovend over hem en schrijft in een brief van uit Istanbul van 18 juni het volgende: (Zie p 95 e.v. voor de volledige brief): *De Jong werkt als een paard, is soms zeer moe wat te begrijpen is, maar blijft steeds van gelijk humeur en altijd bereid meer te doen. Hij is zeer bevattelijk en accuraat en blijft daarbij bescheiden. Hij is een eerste klasse kracht. Hij heeft ook heel veel plezier in het werk.*

Dat weerhoudt vertegenwoordigers van banken en overheidsfunctionarissen uit Amerika, Engeland, Frankrijk en Duitsland er niet van om te proberen Visserings rapport in handen te krijgen. De landen willen zeggenschap verwerven bij de oprichting van de centrale bank in Turkije en om dat te voorkomen, maar Vissering geeft geen krimp.

Hij kan een keer de verleiding niet weerstaan: Op 9 maart 1929 gaat de telefoon. Karl Müller, de tweede man van de Duitse Reichsbank en later nationaal-socialist, wil Vissering dringend spreken. Al twee dagen later voeren zij een langdurig gesprek. Müller is ook gevraagd om advies te geven aan de Turkse overheid en wil weten wat Vissering vindt. Müllers baas, Hjalmar Schacht - met de veelzeggende bijnaam de 'Geld Goochelaar' - dringt erop aan, en Vissering geeft hem het rapport ter inzage. en laat Hjalmar Schacht het rapport lezen. Hij voegt er aan toe om dat niet aan Turkse autoriteiten bekend te maken³. Zijn enige financiële zonde....

Gerard Vissering blijft altijd vriendschappelijke banden onderhouden met Turkije, ook nadat hij is afgetreden als president van De Nederlandsche Bank. Vooral de latere president İsmet İnönü Pasha blijft hem tot 1934 om advies vragen. Celal (Bayar) bey, de directeur van de İş-Bank die later ook president van Turkije zou worden, stuurt elk jaar rond de jaarwisseling 2000 sigaretten naar Vissering, en Turks fruit van Hadji bekir aan zijn vrouw.

9

De reis van heeft sporen achtergelaten in de vorm van een reisjournaal, brieven, aantekeningen en rapporten die zijn te raadplegen in het Nationaal Archief. Er zijn drie kopieën van het rapport aanwezig. Dit boek heeft het dagboek als basis, met enkele verdiepingen in thema's die de reis zo interessant maken: de waarnemingen van een Europese intellectueel over Turkije.

Gerard Vissering bleef altijd vriendschappelijke banden onderhouden met Turkije, ook nadat hij was afgetreden als president van De Nederlandsche Bank. Vooral de latere president İsmet İnönü Pasha blijft hem tot 1934 om advies vragen. Celal (Bayar) bey, de directeur van de İşBank die later ook president van Turkije zou worden, stuurt elk jaar rond de jaarwisseling 2000 sigaretten naar Vissering, en Turkse fruit van Hadji bekir aan zijn vrouw. In 1931 richtte Turkije haar eigen centrale bank op.

BEZOEK VAN VISSERING EN DE RESULTATEN ERVAN

Toen Vissering op 4 juni 1928 in Istanbul aankwam, werd hij verwelkomd door de directeuren van İş Bankasi. Deze bank werd in 1924 opgericht als een Nationale Bank die de Turkse middenstand en industrie moest financieren. President

3 Zie brief van Vissering aan Hjalmar Schacht 26 augustus 1929. Zie pagina 120.

Atatürk had het eerste kapitaal uit zijn eigen middelen ingelegd. Celal (Bayar) bey, minister van Financiën, werd zijn eerste directeur generaal. Toen Vissering aankwam was (Bayar) bey in Parijs, hij zou op 11 juni in Istanbul arriveren. Vissering kreeg de volledige bevoegdheid om staatsdocumenten te onderzoeken.

Hij voert drie weken lang gesprekken en controleert de boekhouding van de Turkse staat. Hij stelt een uitgebreid rapport van 168 pagina's op, gedateerd 26 juni 1928, en doet aanbevelingen aan de regering.

De reis van heeft sporen achtergelaten in de vorm van een reisjournaal, brieven aantekeningen en rapporten die zijn raad te plegen in het Nationaal archief. Er zijn 3 kopieën van de rapport aanwezig in het Nationaal Archief. De boek is opgebouwd uit rondom zijn dagboek met enkele verdiepingen van themas die de reis zo interessant maken. De waarnemingen van een eruopese intellectueel over Turkije zijn zeer interessant om te lezen.

NEDERLANDS ARCHIEF

10

In het Nederlandse Nationaal Archief bevinden zich veel documenten over het bezoek aan Vissering en de resultaten ervan. De meeste documenten zijn in het Nederlands, Frans, Engels en Duits, en af en toe zijn er documenten in het Turks. De rapporten en interviews die Vissering schreef naar aanleiding van dit drie weken durende bezoek en de bijwerkingen ervan zijn nog niet volledig onderzocht. Ik heb zowel de archieven van De Nederlandsche Bank als de handgeschreven privé-notities en dagboeken van Vissering in het Nationaal Archief grondig onderzocht en ben tot de conclusie gekomen dat het belangrijke documenten zijn die op onpartijdige wijze de economische situatie beschrijven aan de basis van de Republiek der Republiek. Turkije gezien door een buitenlander. Niet alleen het rapport, maar ook de gesprekken over Turkije met Amerikaanse, Britse, Belgische en Zwitserse bankiers en de correspondentie over Visserings aandrang om het rapport niet te laten zien, omdat hij dat aan de regering van de Republiek Turkije had beloofd, terwijl het buitenland het rapport wel wilde zien, zijn behoorlijk interessant. Daarnaast kunnen wij vanuit dit archief de verdere ontwikkelingen volgen.

De publicatie van de genoemde archiefdocumenten en aantekeningen met hun vertalingen en analyses, in facsimile, bevat belangrijke informatie die licht zal werpen op de economische en financiële situatie van de Republiek Turkije in de jaren van haar oprichting, de geschiedenis van de oprichting van de Centrale Bank, en ook de geleverde inspanningen en het effectieve beleid dat zij heeft gespeeld voor de ontwikkeling van de Republiek Turkije bij de oprichting van Türkiye İş Bankası.

DAGBOEK TURKIJE VAN GERAD VISSERINGS REIS NAAR TUR- 33
KIJE 26 mei tot 15 juli 1928

Ontcijferd door Paul Brood, vertaald naar Turks en geannoteerd door Mehmet Tütüncü

GERAD VISSERING'İN TÜRKİYE SEYAHATI GÜNLÜĞÜ
26 Mayıs - 15 Temmuz 1928

Paul Brood tarafından deşifre edildi ve Mehmet Tütüncü tarafından tercüme edildi ve dipnotlar eklendi.

Hiernaast: Franse originele pagina uit het Turks Staatsarchief. p. 167 (laatste pagina) van het rapport van Vissering.

Zaterdag
26 Mei 1920

Om 8 uur des avonds worde onze grote bagage
afgehandelt door Champagne Willmann met de
Fiat-voertuigen in de Nederl. Bank.

Wij hebben in het geheel 10 stuks bagage, waarvan
5 stuks omgeven & 5 handbagage. Daarbij
kwam nog de bagage in Mrs de Jong, ook 5 stuks.

Zondag
27 Mei.

Des morgens vroeg met den trein in 7.04 uur.
trokken in Station Noorden. De Rheningold

1° Dinsdag

trein vertrekt in Central Station Amsterdam
om 7.35, in Weesperpoort Station 7.50.

Amptona te Brussel + omw. Drelle & gem. st. k.
lijke reis. Hoofdw. van Luxemburg 6.10

Overnacht te Luxemburg in Hotel Schweizer
an Rijk. 's avonds bij Dubbeli gesoppeerd.

Maandag 28

Van Luxemburg vertrokken om 8.57. De Wilson

2° Dinsdag

aangetrokken 2.20. Alsdan de laatste geslacht.

**Gerad Vissering'in
Türkiye Seyahati Günlüğü
26 Mayıs - 15 Temmuz 1928**

1

26 Mayıs 1928 Cumartesi

Akşam saat 8'de büyük bagajımız soförümüz Willemsen tarafından Fiat kamyonu ile Hollanda Merkez bankasından alındı. 5'i kayıtlı, 5'i el bagajı olmak üzere toplam 10 adet bagajımız bulunmaktadır. Buna ayrıca yardımcıımız Bay de Jong'un bagajı da eklenir.

27 Mayıs Pazar, 1. Pentikost

Sabah erkenden 7:04 treniyle Haarlem¹ istasyonundan ayrıldık. Rheingold trenine Amsterdam Merkez İstasyonu'ndan 7.35'te bindik, Weesperpoort istasyonundan ise 7.50'de geçtik. Basel'e ± 6 saatte ulaştık. Hızlı ve kolay bir yolculuktu. Luzern'e 6.10'da varıldı.

Geceyi Luzern'deki Hotel Schwanenmund Rigi'de geçirdik. Akşam Dubelî'de yemeğimizi yedik.

28 Pazartesi, 2. Pentikost

Luzern'den 8.57'de ayrıldık. Milano'ya 2.20'de ulaştık. 1 saat 45 dakika orada bekledik.

1 Vissering Hollanda'nın en eski şehirlerinden olan Haarlem kentinin kenarında bulunan Bloemendaal köyünde oturmaktadır. Haarlem istasyonu onun evine 5 km uzaktır. Haarlem İstasyonu Hollanda'nın en eski ve en güzel istasyonlarından biridir. Benim Hollanda'ya 1972 yılında seyahatim bu istasyonda son bulmuştu Vissering'in Türkiye seyahatide bu İstasyonda başlamıştı. (Mehmet Tütüncü)

Dagboek Turkije van Gerad Vissering

*Reis-Journaal van reis naar Turkije
26 mei 1928 - 15 juli 1928*

1

Zaterdag 26 Mei 1928

Om 8 uur des avonds wordt onze groote bagage afgehaald door chauffeur Willemsen met de Fiat-vrachtwagen in de Nederl. Bank. Wij hebben in het geheel 10 stuks bagage, waarvan 5 stuks aangegeven en 5 stuks handbagage. Daarbij komt nog de bagage van Mr. De Jong, administrateur(?).

Zondag 27 Mei, 1e Pinksterdag

Des morgens vroeg met den trein van 7.04 vertrokken van station Haarlem¹. De Rheingold trein vertrekt van Centraal Station Amsterdam om 7.35, van Weesperpoortstation om 7.50.

Aangekomen te Bazel ± 6 uur. Snelle en gemakkelijke reis. Doorgereisd naar Luzern 6.10.

Overnacht te Luzern in Hotel Schwanenund Rigi. 's Avonds bij Dubeli gesoupeerd.

Maandag 28, 2e Pinksterdag

Van Luzern vertrokken om 8.57. Te Milaan aangekomen 2.20. Aldaar 7 kwartier gewacht.

1 Vissering woont in Bloemendaal, een randgemeente van Haarlem. Hij vertrekt per trein vanaf Station Haarlem naar Amsterdam, met als eindbestemming Venetië. Station Haarlem is het beginpunt van de reis van Vissering naar Turkije in 1928, maar ook het eindpunt van de reis naar Nederland in 1972 van de samensteller van dit boek. (Mehmet Tütüncü)

Maandag

28 Mei

Aankomst te Venetie + Paven. Intrekken genomen
Grand Hotel Danieli, en ons paleis aan de Markt
di Sciaroni. Goede kamers.

Dinsdag

29 Mei

Alen gheulen dag vertrekken van Venetie met
Venetie. Evensoo Woensdag. 's avonds bioscoop

Woensdag 30

comin o.a. het landschap Italia in Nobile op
Spitsbergen.

Donnerdag

31 Mei

Om 10.45 uit hotel vertrekken per gondel naar
lichtplaats S. Teodoro in de Lloyds Frislands
die ons naar Constantinopel zal brengen.

Schip ruim 4000 ton 5000 p. kruis. Een goed
oud schip. Loops erg hard. Zeer rustig.
Gewone kajuiten ruime. Netten. Doozen een
Cabine de Lucht genomen, was een ver-
korting in de prijs was 50% betrekking
Draag reis toch reed zeer lang. Verpleging
aan boord goed.

Vertrekken om 12 uur precies. Aan ons tafel
een jonge reis redacteur in de Daily Mirror
Londen, 4 D^r en Franse aandrif
narrator. Zij en Minnie zijn in Wierp,
by vinderen in en tevens tegen gelykloop.
Ziekte. Zij gingen te Athene in boord.
Zeer zeer kalen. 's avonds komd.

Grafstenen van Gerard , Maria en Geertruida Vissering in de familiebegraafplaats te Westerveld in Driehuizen. (Foto: Willemien Westerman Holstijn (klein-
dochter) van Gerard Vissering)

Begrafenisceremonie 21 december 1937 te Bleemendaal.

SAMENVATTING VAN REIS-JOURNAAL NAAR TURKIJE

MEI

26 : Ophalen van Bagage bij de Centrale Bank en naar station Haarlem brengen.

27 : Vertrek met de trein van Haarlem naar Amsterdam. Van daaruit naar Bazel en vervolgens overnachten in Luzern.

28 : Met de trein naar Milaan en vervolgens naar Venetië

29 : Hele dag bezoek aan Venetië

31 : Vertrek per schip van Venetië naar Istanbul

JUNI

1 : Brindisi

2 : Overtocht van Korinthe kanaal en Griekenland

3 : Via de Dardanellen Istanbul binnenkomen. Inchecken in het Pera-palace Hotel.

4 : Managers van İş Bankası Nusret Bey, Muammer Bey, en de assistent-managers Sami Bey en Fazıl Bey. verwelkomen hem en interviews met bestuurders van de Dutch Mediterranean Bank.

5 : Lang gesprek met de heer Sami van İş Bankası over zijn werkwijze. Middag Aankomst van Mustafa Kemal Atatürk per schip in Istanbul en de welkomstceremonie

6 : Werk niet samen met de heer Sami bey. Bosporus-tour om 12.00 uur.

7 : Lunch bij İş Banaks in restaurant Tokatlıyan. Bezoek na de lunch de Nederlandse ambassadeur

8 : Bezoek prinsen eilanden

9 : Ochtend aan het werk, middag bezoek aan de Joodse begraafplaats, thee bij Tuin van Taksim.

10 : werkdagen Aankomst van Çelal (Bayar) bey) bey in Istanbul op het Semiramis-schip

11 : Lange ontmoeting met de heer Mahmoud en president Celal (Bayar) bey.

12 : We hebben hard gewerkt. Middagbezoek aan Aya Sofia

13 : Diner met de Nederlandse ambassadeur Rengers. Ook de heer Verloop en Pluvier, die twee in Nederland gebouwde Turkse onderzeeërs kwamen afleveren, wonen het diner bij. 13:00 Lange ontmoeting met de voorzitter van het Parlement, Kazim Özalp. Later bezocht hij het Dolmabahçe-paleis, waar het interview plaatsvond, en het 35x25 meter lange grote tapijt trok zijn aandacht.

14 : Joodse begraafplaatsen

15 : Het einde van het rapport werd 's middags in Tarabya gezien.

16 : Iochtendbezoek aan de Hollandsche bank voor Middellandsche zee. In de middag was de receptie en toespraak van İsbank bijgewoond door Gazin. Hij ontmoet haar hier.
17 : Bezoek aan Eyüp-moskeeën en recreatiegebieden
18 : De rapport is klaar. Mevrouw Cohen, een Spaanse Jood, typte de tekst.
18 : Brief van 3 pagina's. Zijn observaties over Atatürk. BIJLAGE
19 : Winkelen op de Grote Bazaar. Hij koopt 2 Turkse tapijten. Bezoek aan de Kariye-moskee.
20 : Vertrek naar Ankara op 20.00 uur. We gaan per schip verder naar Kadıköy en vandaar per trein. Ze worden met een koninklijk afscheid weggestuurd. Treinreis van 14 uur.
21 : juni Ontvangst in Ankara onder leiding van Celal (Bayar) bey. Ankara Inchecken bij Palas Hotel. Lange ontmoeting met Celal (Bayar) bey en minister van Financiën Şükrü Saraçoğlu. Bezoek 's middags de model boerderij van Atatürk Orman. Impressies van Ankara, er is een enorme energie in aanbouw.
22 : De hele dag thuis.
23 : Reizen naar het omgeving van Ankara is erg saai en eentonig. Reis naar Gölbaşı.
23 : Brief observaties van 2 pagina's over Ankara. BIJLAGE
24 : Tuinfeest bij Celal (Bayar) bey's huis. Het land is succesvol in de strijd tegen malaria.
25. Ze bespreken het plan met meneer Sami. Hij gaat naar het parlement.
26 : Ontmoeting met İsmet Pasha. Hij is erg doof maar alert. Celal Bey was er. Vertrek 's avonds met de trein naar Istanbul.
27 : Aankomst en welkom in Istanbul. afscheidsbezoeken
28 : Vertrek vanuit Istanbul om 9.00 uur met de veerboot van Semiramis.
JULI
2 : weken vakantie in Zwitserland via Italië.
Op 11 juli arriveren 2 exemplaren van het Turkije-rapport.
15 juli Terugkeer naar Nederland

Verantwoording Illustraties:

p. 15, 16, 131: Pagina's uit het rapport van Vissering, zoals aanwezig in de Turkse nationale archieven.

p. 11, 12, 13, 30 Foto's met onderschriften in het Turks, Duits, Engels en Frans, afkomstig uit het fotoalbum Fotoğraflarla Türkiye, een album dat in 1937 werd uitgegeven op initiatief van fotograaf Othmar Pferschy. De foto's weerspiegelen de sfeer van de opbouw van de Turkse Republiek, waarover Vissering met volle enthousiasme schrijft.

p. 27 Het huis De Clinghe waar Vissering tot 1937 heeft gewoond. op de voorgrond M Tütüncü op 21 september 2024 foto genomen door Kamile Tütüncü Baysaloğlu

p. 54 en 55: Illustraties afkomstig uit het Maritiem Museum Den Helder

p. 62 en 64 Turkse Krant Vakit (afkomstig van archief Metin Elbeyoglu te Ankara)

p. 80: Foto van Reşide, de vrouw van Celâl (Bayar) bey (bron: Wikipedia).

p. 81: Afbeelding van Geertruida Krayenhoff van de Leur, afkomstig uit het dossier van de familie Vissering in het Nationaal Archief.

p. 132 en 134: Foto's van Sami bey en Adriaan de Jong Wikipedia.

p. 135 Penning Gerard Vissering bij het vijfenzeventigjarig bestaan van het Fonds tot Uitkeering bij Overlijden van Beambten van de Nederlandsche Bank N.V. 1938 Rijksmuseum, KOG-MP-2-0698

p. 138 Overlijdens aankondiging van Gerard Vissering.

p. 139 Afbeeldingen van de begrafenisceremonie van Vissering (foto afkomstig uit het familiedossier van Vissering in het Nationaal Archief)

p. 139. Begraafplaats van familie Vissering in Westerveld (foto door Willemien Westerman Holstijn).

Alle andere documenten:

Afkomstig uit het Nationaal Archief Nederland.

SERIE Turks-Nederlands Ontmoetingen

1. 400+ jaar Vriendschap, Vriendschapsverdrag uit 1612 tussen Nederland en Turkije, tekst en vertaling naar het moderne Turks en Nederlands door Mehmet Tütüncü, Erik Swart en Bülent Arı), Heemstede 2019, 64pp, ISBN 978-90-6921-017-9 (Turkish Islamic Inscriptions series: 14)

2. Een verloren Panorama van Constantinopel in het Huis te Heemstede van Adriaan Pauw, door Hans Krol en Mehmet Tütüncü, Heemstede, 2020, 44pp. ISBN 978-9069-021-28-5 (Turkish Islamic Inscriptions series: 24)

3. TUSSEN CONSTANTINOPEL EN HOLLAND : Het Dragomannen- en Diplomaten-geslacht Testa. Samestelling en tekst Hans Krol en Mehmet Tütüncü, (met medewerking van André Testa en Patrick Testa) ISBN 90-978-6921-031-5 (Turkish Islamic Inscriptions series: 30)

4. VAN DE BOSPORUS NAAR DE ZUIDERZEE Reisverslag van Gaspard baron Testa (1770- 1847). Turkish Islamic Inscriptions series: nr. 54. ISBN 978-90-6921-047-6

5. Vijf jaren in Algiers, Het Journaal van Thomas Hees (1675-1680), Paul Brood, Gerard van Krieken en Mehmet Tütüncü m.m.v. Eveline St. Nicolaas, Hilversum 2022. (Uitgeverij Verloren outside SOTA) ISBN 978-90-8704-99-28

6. Liever Turcx dan Paaps. Ottoman Empire and Dutch Revolt 1568-1648. Mehmet Tütüncü, (verwachte publicatie 2026) ISBN 978-90-6921-054-4

7. Peace and Friendship Treaties between Netherlands and Ottoman Algeria (1612-1830), Mehmet Tütüncü, ISBN 978-90-6921-044-5 (verwachte publicatie 2025)

8. Turkse Gastarbeiders in NDSM Werf Ömer Erdem. Amsterdam 2024, ISBN 978-90-6921-057-5

9. Reis naar het Turkije van Atatürk Reisdagboek van Gerard Vissering in 1928 , President van de Nederlandsche Bank, **samenstelling:** Mehmet Tütüncü, Heemstede, 2025 ISBN 978-90-6921-058-2

10. Van Constantinopel naar Amsterdam: De Geschiedenis van de Heilige Doorn en het Kruis van de Familie Testa samenstelling: Mehmet Tütüncü, Heemstede, 2025 ISBN 978-90-6921-059-9

Netherlands Turkish Trade Foundation

Netherlands Turkish Trade Foundation

Goudse Rijweg 382
3031 CK Rotterdam, Nederland
+31 010 766 00 97 / +90 212 963 10 04
info@nttf.eu
<https://netherlandsturkishtradefoundation.org>

Contactpersonen:

Ethem Emre en Leyla de Mos

Met kantoren in Rotterdam en Istanbul stimuleren wij ondernemers, startups, academische instellingen, NGO's, opinieleiders om te profiteren van de uitgebreide zakelijke mogelijkheden die de geweldige groeilanden Nederland en Turkije bieden.

Wij bieden een netwerk van publieke instanties en marktpartijen in Nederland en Turkije. Aangesloten commerciële experts bieden maatwerk en begeleiden zowel groepen (handelsmissies) als individuele ondernemers bij zaken als het oprichten van een entiteit, fiscale en juridische kwesties en marktonderzoek.

144

HOLLAND TRADE CENTER ISTANBUL

Holland Trade Center Istanbul B.V.

Goudse Rijweg 382
3031 CK Rotterdam, Nederland
+31 6 8168 6931 / +90 212 963 1709
info@hollandtradecenteristanbul.com
<https://hollandtradecenteristanbul.com>

Contactpersonen:

Fred van der Weijde en Leyla de Mos

Ons team van experts biedt persoonlijke hulp bij het navigeren door het Turkse zakenlandschap, van juridische en beleidskwesties tot taal- en culturele barrières. Wij bieden alle benodigde faciliteiten, infrastructuur en persoonlijke zorg om uw zaken in Turkije te faciliteren, inclusief marketing, juridische, financiële en logistieke diensten. Wij bieden u een snelle start voor uw bedrijf in Turkije.

Deelnemen aan het Holland Trade Center Istanbul biedt een ongeëvenaarde kans voor Nederlandse ondernemers om hun horizon te verbreden en uit te blinken in nieuwe markten. Mis deze kans niet om uw bedrijf naar nieuwe hoogten te tillen. Neem vandaag nog contact met ons op voor meer informatie over het Holland Trade Center Istanbul.